

КАКО УБРЗАТИ ПЛАНИРАЊЕ БОРБЕНИХ ДЕЈСТАВА

Основни проблем планирања савремених борбених дејстава лежи у решењу супротности између брзине планирања и неопходности да планови буду доброг квалитета и потпуни. Постизање брзине на рачун квалитета и потпуности не би дало жељене резултате, јер се успех у савременим борбеним дејствима, поред осталог, може постићи и тиме ако се планирањем обухвате сви битни елементи који се односе како на оперативне задатке јединица, тако и на најразноврсније мере за обезбеђење самих дејстава.

Ако се због тежње за великом прецизношћу не оствари потребна брзина планирања, може се десити, на пример, да јединице остану без потребних заповести, наређења, директива итд. баш у тренутку кад непријатељ отпочне с дејствима, односно да он измени распоред или промени положај својих снага у време отпочињања наших дејстава, па да снаге које нападају ударе у празно или да наиђу на јачи отпор него што су очекивале. Потреба за солидношћу и потпуношћу произилази из сложености савремених борбених дејстава и, нарочито, великог броја потчињених и садејствујућих јединица разних видова, родова и служби. Данас се тешко може рачунати на успех у борби ако није планирано садејство између потчињених и подржавајућих јединица, ако није организовано извиђање, осигурање, инжењеријско обезбеђење итд. Кретање јединица и снабдевање може да буде потпуно

паралисано па, чак, у динамици борбе може доћи у питање и могућност увођења у борбу резерви или промена положаја артиљеријских група, противоклопних одреда итд. ако се благовремено не планира саобраћај и не организује његово регулисање.

Први услов за успешно планирање је правилан и усклађен рад команде. Међутим, ма колико тај рад био усклађен и припадници једне команде били добро увежбани, за успех у савременом рату то неће бити довољно ако се буде радило застарелим методама. Већ је, наиме, и у другом светском рату долазило до тога да су неке команде свој рад тешко прилагођавале брзини извођења операције.

Данас армије ради повећања брзине планирања уводе у своје команде електронске апарате и другу технику помоћу којих за врло кратко време добијају срећене податке о својим снагама, анализу ситуације, могућност концентрације ватре итд. Постоје, међутим, мишљења по којима се, не негирајући значај техничких средстава, истиче да ипак ваља водити рачуна да се команде сувише не оптерећују гломазним апаратурама које су иначе осетљиве. Укратко, проблемом механизовања извесних послова у штабу баве се све армије, а техничка средства се уводе у употребу негде више негде мање, у складу са схватањима о начину вођења евентуалног будућег рата, материјалним могућностима итд, али се не запоставља улога човека,

односно штаба. У рату се таква техничка средства нарочито препоручују. Тако је, на пример, веома корисно да се у командама ранга корпуса и вишим користе лака техничка средства малих димензија, као што су мали (новинарски) магнетофони, за снимање командантових наређења, уместо да се она записују, затим апарати за брзо умножавање и копирање скица и сл.

Најисправније је, неоспорно, да сваки решава питање потпуности и брзине планирања на свој специфичан начин, користећи у пуној мери искуства из рата, а модернизујући штабну технику у складу са властитим потребама и могућностима. Међутим, на брзину планирања утичу неке опште мере међу које спадају: припрема елемената за планирање, изналажење и коришћење властитих норми и организовање рада у команди. При томе имам у виду првенствено команде оперативних јединица мада се нека разматрања донекле могу односити и на остале команде.

ПРИПРЕМА ЕЛЕМЕНАТА ЗА ПЛАНИРАЊЕ

Потреба за брзином планирања не дозвољава да се тек од момента добијања задатка отпочне са прикупљањем података потребних за планирање. Они се припремају што је могуће раније. При томе се посебна пажња мора посветити подацима о непријатељу, јер његове снаге и поступци највише утичу на наше планирање и дејства.

Несумњиво да ће у командама бити довољно материјала који ће представљати студију о непријатељу и који ће давати низ веома тачних података. Међутим, командант неће имати времена да од момента пријема задатка проучава те студије. Значи, студирање непријатеља ваља почети

много раније, кад се располаже са више времена, а доцније се само допуњује новим подацима. С обзиром на то да команде и штабови ипак највише времена имају у миру, а да је веома важно да се непријатељ познаје баш на почетку рата, проучавање будућег непријатеља треба најпотпуније организовати још у миру.

При проучавању непријатеља није довољно оријентисати се само на познавање формације његових јединица него и тактике, стратегије, морала, обичаја, навика итд. Тек такво познавање може служити као добра основа за даље проучавање у току рата.

Од почетка ратних дејстава подаци о непријатељу допуњују се обавештавањем о новим поступцима којима је желео да постигне изненађење и свему осталом што може бити значајно за рад команди и јединица. На основу тих обавештења, која се добијају различитим путевима, као и података добијених од претпостављених, прати се дејство и распоред непријатељевих јединица и проучава могућност и вероватноћа судара са њима. Ти прорачуни врше се непрекидно и могу трајати неколико дана или недеља, а уколико се јединица више приближава непријатељу или он њој, података ће бити све више и они ће бити све детаљнији. Према томе, у овом периоду рад команде сасређује се на прикупљање података о непријатељу и на обавештавање потчињених и суседа о ономе што је сазнала. Тежи се да обавештавање између разних јединица и између војних команди и органа цивилног сектора буде веома интензивно, јер је то један од путева и начина да се спрече изненађења. Кад прими задатак, команда ће добити само последње податке о непријатељу који ће, у ствари, представљати допуну раније добијених или властитим мерама

обавештавања прибављених података.

Рад на проучавању непријатеља тиме се не завршава. Он се и даље одвија у току и припреме и извођења борбених дејстава, да би се на основу свежих података предузимале и нове мере. Узевши у целини, за сваки нови задатак тај рад представља само фазу једног континуираног процеса.

Земљиште много утиче на поступке сваке армије, а највише армија технички недовољно развијених земаља. Због тога је проучавање земљишта један од основних услова за успех операције.

Познавање и коришћење земљишта, нарочито теже пролазног и покривеног, поред осталог, омогућило нам је да у народноослободилачком рату побеђујемо далеко надмоћнијег и боље опремљеног непријатеља и да се извлачимо из окружења правцима које је непријатељ сматрао непролазним. И раније се у нашој ратној историји поклањала велика пажња познавању земљишта. Војвода Путник, на пример, као начелник Генералштаба, на командантским путовањима, у току припрема за рат, кад би са официрима стигао на неку стајну тачку, тражио би да изврше топографску оријентацију не користећи топографске карте, а инсистирао је да се познаје свака важнија тачка. Тако је постигао да су команданти добро упознали сваку стопу своје земље, те су у току рата и без извиђања знали шта земљиште пружа непријатељу а шта властитим снагама. Или, Немци су у припреми похода за освајање света предузимали опсежне мере за упознавање земљишта. Они су пред рат слали многе „туристе“, скауте и друге омладинце да пропешаче земље које су биле у плану да буду нападнуте. Ти људи су доцније служили као одлични водичи на одређеном терену и прибав-

вили својим јединицама драгоцене користи.

Изнети примери показују да и поред постојања добрих карата команде морају познавати земљиште и све што је с њим повезано (клима, становништво, атмосферски и материјални услови итд.). Ово у толико пре што у евентуалном будућем рату услед оскудице времена најчешће неће бити могућно спровести командантско извиђање, па ће детаљно познавање бити командантима веома драгоцено за доношење правилне одлуке. Зато је неопходно да свака команда још у време мира проучава земљиште на којем је вероватна употреба њених јединица (командантским путовањима, ратним играма на карти са преласком на земљиште, извиђање појединих праваца и просторија итд.). При томе је нарочито важно да старешине свих чинова упознају оне објекте који се иначе не уносе у карту или који још нису унети, јер су касније изграђени. Код објеката, пак, који се виде на карти добро је, на пример, уочити и упамтити ширину и носивост мостова, места на путевима погодна за запречавање, дебљину стабала у шумама, карактеристике дна и обале река и слично. Оваква припрема омогућује да се добије добра основа за даље детаљније упознавање земљишта на којем ће се извршавати задатак. У току рата команде ће радити најцелисходније ако сваку оперативну паузу искористе за веома интензивно извиђање земљишта, како би пре добијања новог задатка проучиле све положаје и правце који могу доћи у обзир за евентуално дејство. У томе им могу много помоћи органи цивилног сектора и територијалних формација који, иначе, најдетаљније познају тај терен. Веома је корисно ако се при извиђању ради упознавања земљишта за водиче узимају људи из редова планинара,

спелеолога, шумара и сл., који знају за мање познате објекте важне за борбу и живот јединица. На тај начин, користећи раније познавање земљишта и допуњујући то новим подацима пре добијања задатка, команда може без велике штете да елиминише командантско извиђање, чије извршење захтева највише времена. Тиме она стиче значајну предност над непријатељем који, ма колико да се припрема за агресију, ипак долази на мање-више непознат терен, нарочито кад је у питању земљиште ван основних комуникација.

У одбрани земље учествује велик број јединица и установа војног и цивилног сектора. Да би команда могла да их правилно употреби, односно искористи, неопходно је да располаже добро сређеним подацима о свим тим јединицама и установама. Подаци се могу средити на различите начине. На пример, може се израдити карта свих сталних складишта, војних и цивилних ремонтних радионица, болница, одмаралишта и осталих објеката, који у појединим приликама могу бити корисни. У легенди би се могли назначити капацитети, погодност прилаза, могућност заклањања итд. Такође је корисно да команда има преглед свих јединица у органском саставу и ван њега, које се могу на било који начин употребити, како се при планирању не би нека од њих изоставила. Корисно је да се располаже и прегледом ванармијских оружаних формација (милиције, омладинских и радних јединица и др.) да би се у одређеним плановима (на пример, за противдесантну одбрану) и оне узеле у обзир.

Код сређивања података корисно је поједине путеве нумерисати и означити их на карти-шеми бројевима, а важнија места кроз која пут пролази словима. То пружа двоструке користи: прво, при писању заповести,

наређења итд. не мора се набрајати неколико тачака, већ се само назначи број пута (на пример, пут бр. 1 или 17), а уз заповест се прилаже шема на којој су означени путеви са одговарајућим бројевима или словима; друго, бројеви се могу мењати у одређеним периодима (на пример, сваких 7 дана) тако да шема у ствари, представља кодирани податке које непријатељ може одмах да дешифрује. Шема ће бити још кориснија ако се на путевима означе одстојања од по 5 км, полазећи од једне линије. То олакшава рад при планирању, јер није потребно мерити цео пут, већ само од полазног места, односно циља, до најближег броја. Изнетим мерама олакшава се рад и потчињеним командама, јер поред кодних назива путева и места на њима добијају већ измерена одстојања па је и то гаранција једнаких и тачних прорачуна.

Код аутомобилских путева је километража већ означена на аутомобилским картама па се са њих може пренети на шеме. Но, у савременом рату ће се користити сви путеви, па и стазе, а баш код њих је тешко тачно утврдити стварна одстојања. Зато и те путеве треба нумерисати и означити километражу, а после је и проверити на терену.

Тешко је набројати све мере које се могу извести у току припремања елемената за планирање јер их има много. Свака команда ће стога предузимати оне за које предвиђа да ће јој бити најкорисније у припреми и извођењу операције. Многи се подаци неће увек и искористити, али је боље да су припремљени па макар остали неискоришћени, него да их нема кад затребају.

КОРИШЋЕЊЕ НОРМИ

Правилно коришћење норми у току штапског рада значајан је услов

за реално планирање борбених дејстава. При том ваља увек имати у виду да су норме, дате правилима, само оријентирне и да њихова примена зависи од низа услова. Међутим, команде јединица треба да израде властите норме које ће бити много конкретније и које ће им директно служити за планирање. Тако, веома је корисно да свака команда има израчунате: дубине колоне за све потчињене јединице без ојачања и са њима; испробане брзине кретања на маршу дању и ноћу; капацитете резервоара и акциони радијус сваке јединице с обзиром на количину горива које може да понесе; количину муниције коју при одређеном режиму ватре троше поједине јединице, итд. и сл.

То су све норме које се већином налазе у правилима или које је доста лако испитати и прописати за конкретне јединице. Међутим, неке норме се не налазе у правилима а такође су важне за планирање. Тако, на пример, команди је тешко да успешно руководи ако не зна колико је времена свакој јединици потребно да се спреми за покрет у овим или оним условима или да се развије у борбени поредак итд., јер управо у томе могу постојати знатне разлике.

При прорачунавању треба узимати у обзир све елементе који су повезани са нормама. На пример, ако је команда пука прорачунала да једна чета, с обзиром на наоружање, може успешно да брани рејон одређене величине на маневарском земљишту, онда тој истој чети може доделити много већи рејон на тешко пролазном земљишту, ако су услови повољни. Чему тада служи норма? Норма служи, прво, да се зна колики фронт чета може покрити на пролазном земљишту, с тим да има одговарајућу дубину, што се узима у обзир при прорачуну колики ће јој се фронт доделити на тешко пролазном зем-

љишту. Друго, ова норма је оријентација да су средства за командовање, везу, материјално обезбеђење и збрињавање прорачуната за предвиђени рејон. Према томе, ако чета треба да се распореди на знатно већем рејону, она се мора ојачати средствима везе, транспортним и другим средствима, јер њена формацијска неће бити довољна за командовање, снабдевање, збрињавање итд.

При коришћењу норми за кретање, у ратовима се често грешило па је било доста случајева да јединице нису стигле на циљ или нису могле да на време заузму одређене рејоне за одбрану или полазне положаје за напад. Ово зато што су норме, које су се налазиле у правилима, биле израчунате за кретање по друмовима, без утицаја непријатеља са земље и из ваздуха, без икаквих незгода на путу. Зато при коришћењу ових норми ваља строго водити рачуна по каквим се путевима јединица креће. Ако је, на пример, норма кретања неке јединице по друму, ноћу, 12 км/час, онда при скретању са друма и вожњи лошим сеоским путевима та норма може сићи на 3 км/час, а при кретању кроз шуму и на 1 км/час. Зато ће добар планер приликом прорачуна посебно рачунати деонице пута по друмовима, посебно по лошим путевима, а посебно кроз шуму. За наше ратне кадрове корисно је да приликом мирнодопских припрема упоређују маршеве које су извршавали у току рата, нарочито ноћу, на планинском земљишту и кроз шуму, са одстојањима мереним по карти. У већини случајева доћи ће до закључка да су у рату прелазили већа одстојања за краће време него што би по норми требало да се пређе, док су непријатељске јединице та иста одстојања прелазиле за дуже време него што предвиђају норме, пошто су наше јединице у НОР-у имале такву покретљивост у кретању пешке, коју

непријатељ никад није могао да до-
стигне.

Највећа грешка при планирању је тзв. „растежање норми“. Жеља команде да јединицом покрије већи фронт него што она може да брани, обично доводи до тога да се тај фронт ослаби, а жеља да нека јединица стигне брже него што јој њена брзина омогућује углавном ће довести до тога да не стигне на време. То не значи да ће јединице, као по неком шаблону, увек поседати фронт исте ширине или да ће се кретати увек истом брзином. Ако је, на пример, потребно да јединица на пролазном земљишту заузме шири фронт него што је нормално, онда је нужно да се предузму одговарајуће мере. Те мере могу бити: да се јединица ојача, да јој се омогући боље утврђивање доделом инжењеријских машина или радних бригада, да се јаче подржава артиљеријом и авијацијом, итд. Исто тако, ако је потребно да јединица

брже стигне на одређени циљ треба планирати и мере које ће то омогућити. На пример: растерећење војника, превозење слабих и изнурених, додела већег броја водича итд. Значи, водећи рачуна о норми за нормалне услове треба добро проценити у чему стварни услови одступају и прорачунати колико ће бити смањење или повећање, па у складу с тим планирати одговарајуће мере.

ОРГАНИЗОВАЊЕ РАДА У КОМАНДИ

На планирању борбених дејстава по правилу се ангажују командант и сви органи команде. То је гаранција да ће планирање бити потпуно и високог квалитета и да ће потчињени команданти добити комплексне запознати, наређења или директиве. Најбоље је ако се колективан рад примењује у току целог планирања, што не значи да сви органи морају бити у једној просторији.

Ефикасност планирања у командама оперативних јединица постиже се правилним избором начина заповедања и упрошћавањем рада у команди, а нарочито при изради докумената.

Избор начина заповедања зависи од предвиђеног начина дејства. Ако јединице треба да дејствују на широком фронту, по правцима, дуже времена, онда се наређује више директивно. Потчињеним командама дају се задаци у директиви чије извршење је условљено првенствено њиховом пуном иницијативом. Команда оперативне јединице планира оперативно садејство између јединица на појединим правцима, као и између тих и јединица у позадини непријатеља. Нешто детаљније планира се употреба родовских јединица које су под непосредном командом оперативне јединице, а најдетаљније подршка авијацијом, ракетама и, евентуално, атомским средствима. Код оваквог начина заповедања прецизно се планира само саобраћај и то на оним путевима који су у надлежности оперативне јединице, док се за путеве дате у надлежност потчињеним јединицама само постављају поједини захтеви.

Такав начин планирања заснива се на претпоставци да команда не утиче често на потчињене јединице, већ да оне у духу задатка планирају и извршавају задатке са додељеним средствима и планираном подршком. Стога је у овом случају и саобраћај на техничким средствима везе веома малог интензитета, чиме се смањује могућност откривања и уништења командних места, а и ометања рада средстава везе.

Ако јединице треба да дејствују на ужем фронту за извршење задатка који траје краће (на пример, напад на непријатеља у одређеном рејону, противудар и сл.), онда је неопходно да се планира прецизније и да ко-

манда предвиди држање у руци снага одређених за извршење задатка. У том случају предузимају се све мере да се планирање убрза, а заповеда се преко заповести и наређења. Израда докумената отпочиње од самог пријема задатка. Сваки докуменат се ради чим се добије довољно података за његову израду. Тако се, на пример, претходна наређења шаљу потчињенима одмах по пријему задатка и преко њих се они упознају са задатком јединице, те могу одмах предузети извесне мере а и сами учествовати у планирању борбених дејстава; план обавештајне делатности израђује се такође одмах по пријему задатка и ранији план допуњује се предвиђањем мера и органа који ће да расветле неке елементе ситуације, важне за извршење новог задатка; планови кретања, регулисања и контроле саобраћаја и наређења за почетак кретања, раде се и шаљу јединицама у току доношења одлуке. Значи, командант може и треба да донесе одлуку о појединим питањима пре доношења одлуке о дефинитивном распореду јединица, тј. одлука се може донети по деловима, односно, о појединим питањима која захтевају хитно решење и раније извршење.

План борбених дејстава такође се ради у току доношења одлуке. У току планирања борбених дејстава, при решавању појединих питања бележе се усвојена решења и то онда чини саставни део плана борбених дејстава. Код графичког планирања, кад се, рецимо, нека јединица на полазном положају нацрта на карту, повуче стрелица којом јој се одређује правац напада и обележи линија (објекат) којом има да овлада, то такође представља део плана борбених дејстава.

Са израдом родовских планова отпочиње се чим је командант или начелник штаба прихватио предлог начелника рода, јер је такав, прихва-

ћени предлог елеменат командантове одлуке. У даљем раду неопходно је да основни елементи планава које састављају органи родова (план инжињеријског обезбеђења, план везе, ПВО итд.) буду готови до часа предвиђеног за издавање заповести (ако се предвиђа да уђу у њу), а онда се детаљи могу доцније регулисати накнадно послатим наређењима.

На основу командантове одлуке и плана борбених дејстава, официри команде могу брзо израдити заповест и друга документа која шаљу потчињеним јединицама.

У начелу, имајући у виду, пре свега, циљ издавања неког документа, питање заповести и других докумената ваља схватити веома еластично и ни у ком их случају не радити по неком шаблону. Стога се обично и у правилима подвлачи да је садржај заповести (документа), који се у њима даје, начелан и да командант може у одређеном документу додати све што сматра за потребно или изоставити све што је непотребно. Најбоље је, дакле, заповест која садржи само оно што је потребно за конкретан задатак, а све што је већ раније на неки начин регулисано не уноси се у њу.

Разни обрасци докумената, које обично свака команда има припремљене, могу бити корисни ако се правилно схвате. Обрасци обично садрже максимум онога што се у тај документ може унети и било би штетно ако би се увек тако и примењивали, али ће од њих бити користи ако послуже као подсетник да се нешто важно у брзини не заборави и као приручник да се при писању документа не мора измишљати стилизација (уколико је у обрасцу добро дата). Иначе, у погледу садржаја, ваља добро одабрати што ће се у документ унети, водећи рачуна да обимност захтева много времена не само за писање већ и за

читање и преношење преко средстава везе. Тако и код писања неких заповести није нужно уносити све потчињене јединице (ако све не учествују у извршавању задатка), већ само оне којима се одређује нека конкретна улога. Команде и јединице, које у заповести нису поменуте, раде по ранијем задатку прилагођавајући самоницијативно своја дејства новој ситуацији. Ради тога се заповест, ако је могућно, доставља и оним јединицама на које се непосредно не односи и она је тада за њих докуменат за обавештавање.

Посебну тешкоћу представља планирање у току извођења операције. Она се састоји у томе што се све људство команде не налази на једном месту. На командном месту налази се командант са начелником штаба и најнеопходнијим бројем људи, најчешће само оперативни и обавештајни орган, док од осталих органа команде могу присуствовати само поједини представници и то онда кад су потребни.

Има команданата који се у овом случају веома лако лишавају помоћи својих помоћника и других органа, не ангажују их и не користе огромне снаге штаба, већ сами доносе одлуку и издају наређења. Последице њиховог погрешног рада могу бити веома тешке. На пример, може се десити да не стигну или испусте из вида да организују родовску подршку, снабдевање, систем веза, контролу саобраћаја, санитарско збрињавање итд. Командант може у извесним ситуацијама и сам донети одлуку ако му је ситуација потпуно јасна а брзина дејстава то захтева, али у сваком случају ту одлуку преноси на потчињене органе команде како би се у наређењима или заповести предвиделе све потребне мере за њено спровођење. Са тако донетом одлуком командант треба да упозна начелника штаба, који предузима мере по опе-

ративном сектору, и своје помоћнике који у складу с њом регулишу позадинско обезбеђење, сарадњу цивилног сектора и др.

За планирање наредне операције ангажује се посебна екипа која ради по интенцијама команданта, док остатак људства руководи борбеним дејствима. Општевојне мере у наредној операцији одређена екипа може да планира на командном месту, где добија најновије податке о ситуацији и где у планирању учествује и командант. Но, постоји могућност да командант повери планирање ових мера делу команде на резервном командном месту који може радити на миру, јер тренутно не учествује у спровођењу командантових одлука. У том случају, на бази основне замисли команданта, органи команде на резервном командном месту, који такођер треба да су непрекидно у току догађаја, припремају предлог за одлуку. На основу предлога, који заменик подноси на командном месту, командант доноси одлуку. Начелници родова могу предлоге подносити било команданту, било његовом заменику који их онда обједињава и подноси у име свих органа команде. По усвајању предлога део команде на резервном командном месту планира преостале општевојне мере.

Употреба родовских јединица и остале мере из надлежности органа родова и позадинског обезбеђења планирају се у другом делу команде на основу одлуке команданта (коју преносе представници родова и служби ако су били на командном месту ради подношења предлога).

При планирању наредне операције, у току извођења операције, као почетна основа служе стање и распоред снага и мере обезбеђења борбених дејстава из операције која је у току. При подношењу предлога и доношењу одлуке ваља избегавати велика прегруписавања и дуга кретања, нарочито она која захтевају укрштање јединица, јер то усложњава дејства и често доводи до тога да се не постигне изненађење. Према томе, планирање наредне операције, у ствари, треба да буде прилагођавање ранијих мера новој замисли и одлуци команданта. Кад год је могућно, то прилагођавање се спроводи са што мање потреса, а што већом брзином.

У новој операцији командант, начелно, командује помоћу екипе која ју је планирала, појачане делом осталих снага команде. Официри који су највише били оптерећени у претходној операцији, одлазе на резервно командно место те се на тај начин врши смена и обезбеђује њихов одмор.

